

Ilhom Hayidmurodov Xolto'rayevich

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi. Loyiha boshqaruvi (MSc-Master of Science)-mutaxassisligi magistranti

Hayidmurodovilhom@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tezisdagi erkin iqtisodiy hududlarning (EIH) rivojlantirilishining xorijiy tajribasi o'rganiladi. Tadqiqotda turli davlatlarda qo'llanilgan EIH siyosatlari tahlil qilinib, iqtisodiy o'sish, investitsiyalarni jalb qilish, eksport hajmini oshirish va texnologik rivojlanish kabi omillar yoritiladi. Xorijiy tajribani o'rganish natijasida muvaffaqiyatli EIH modeli shakllantirish uchun zaruriy bo'lgan shart-sharoitlar va strategiyalar aniqlanadi. Tadqiqot O'zbekiston sharoitida EIHlarni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: erkin iqtisodiy hududlar, xorijiy tajriba, investitsiya, eksport, iqtisodiy o'sish, texnologik rivojlanish, davlat siyosati, O'zbekiston, iqtisodiy zonalar.

Kirish

Erkin iqtisodiy hududlar (EIH) zamonaviy global iqtisodiyotda iqtisodiy o'sishni tezlashtirish va xalqaro investitsiyalarni jalb qilishning muhim vositalaridan biri sifatida keng qo'llanilmoqda. EIHlar davlatlar tomonidan investitsiyalarni jalb qilish, eksport salohiyatini oshirish, texnologik rivojlanishni rag'batlantirish va yangi ish o'rinlarini yaratish maqsadida tashkil etiladi. Bugungi kunda dunyo miqyosida ko'plab mamlakatlar EIHlarni yaratish va rivojlantirish bo'yicha o'z tajribalarini shakllantirishgan, bu jarayonda turli xil strategiyalar va yondashuvlar ishlab chiqilgan.

Mazkur tadqiqotning maqsadi – xorijiy davlatlarning erkin iqtisodiy hududlarni rivojlantirish bo'yicha tajribasini o'rganish va ushbu tajriba asosida O'zbekiston sharoitida EIHlarni yanada samarali tashkil etish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdir. Tadqiqotda rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarning EIH siyosatlari, ularning iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi va muvaffaqiyat omillari tahlil qilinadi.

Tezis doirasida erkin iqtisodiy hududlarning maqsad va funksiyalari, xorijiy davlatlar tajribasidan olingan darslar hamda O'zbekistonda EIHlarning rivojlanish istiqbollari o'rganiladi. Erkin iqtisodiy hududlarning (EIH) jahon iqtisodiyotida tutgan o'rnini nafaqat milliy iqtisodiyotlarga investitsiyalar jalb qilishda, balki xalqaro savdoni kengaytirishda ham muhim ahamiyatga ega. Xitoy, Birlashgan Arab Amirliklari (BAA), Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlarning muvaffaqiyatli EIH tajribalari ushbu zonalarining mamlakatning umumiy iqtisodiy rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligini yaqqol namoyon etadi. Shu kabi davlatlar erkin hududlar orqali xorijiy investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, texnologiyalar transferi, mehnat bozorining o'sishi va ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish kabi maqsadlarga erishgan.

Xitoyda, masalan, Shenzhen shahri erkin iqtisodiy hudud sifatida mamlakat iqtisodiyotini jadal rivojlantirgan muhim markazlardan biriga aylandi. Shuningdek, BAAda Dubay EIHsi xorijiy kapitalni jalb qilish va global savdo markaziga aylanish borasida o'rnak bo'ldi. Bu kabi misollar O'zbekiston uchun ham EIHlar qanday tarzda iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkinligini ko'rsatadi.

O'zbekiston uchun xorijiy tajribalarning o'rganilishi katta ahamiyatga ega, chunki mamlakatning iqtisodiy siyosatida EIHlarni rivojlantirish strategik yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Ushbu tadqiqot xorijiy mamlakatlarda erkin iqtisodiy zonalarining muvaffaqiyatli rivojlanish omillarini tahlil qilish va ularning O'zbekiston sharoitida tatbiq etilishi

imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Mazkur tadqiqot natijalariga asoslangan holda, mamlakatda samarali EIHLarni rivojlantirish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot erkin iqtisodiy hududlarning rivojlantirilishi bo'yicha dunyo tajribasini o'rganib, ushbu hududlar milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda qanday ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Xitoy, BAA, Singapur va boshqa rivojlangan mamlakatlarning EIHLari global miqyosda investitsiyalarni jalb qilish, texnologiyalarni rivojlantirish va eksport hajmini oshirishda muvaffaqiyatli tajribalarni yaratgan. Ushbu davlatlarda EIHLarning muvaffaqiyati uchun qulay biznes muhiti, soliq imtiyozlari, infratuzilma va xalqaro savdoni qo'llab-quvvatlash kabi omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etgan

O'zbekiston ham o'z iqtisodiyotini modernizatsiya qilishda va xalqaro investitsiyalarni jalb etishda erkin iqtisodiy hududlarning imkoniyatlaridan foydalanmoqda. Xorijiy tajribalarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda EIHLarni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun huquqiy baza, infratuzilma va qulay biznes muhitini takomillashtirish, shuningdek, chet el investorlari uchun yanada jozibador shart-sharoitlar yaratish zarur.

Xorijiy tajribalar asosida ishlab chiqilgan tavsiyalarni amalga oshirish orqali, O'zbekiston o'z erkin iqtisodiy hududlarini jadal rivojlantirishi va mintaqadagi iqtisodiy salohiyatini oshirishi mumkin. Shu sababli, ushbu tadqiqot EIHLarning samaradorligini oshirish va O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishining muhim yo'nalishlaridan birini shakllantirish uchun amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Anjaparidze, G. (2019). Free Economic Zones and Their Role in Economic Development: Global and Regional Experience. *Journal of Economic Policy*, 28(3), 45-60.
2. Farole, T. (2011). *Special Economic Zones in Africa: Comparing Performance and Learning from Global Experience*. The World Bank, Washington, DC.
3. Zhang, X. (2012). Shenzhen Special Economic Zone: China's Engine of Reform and Modernization. *Journal of Asian Economic Studies*, 19(2), 25-40.
4. Dubai Free Zone Council. (2020). *Impact of Free Economic Zones on the UAE Economy*. Government of Dubai, UAE.
5. Aggarwal, A. (2006). *Special Economic Zones: Revisiting the Policy Debate*. Indian Council for Research on International Economic Relations (ICRIER), New Delhi.
6. World Trade Organization. (2019). *The Role of Special Economic Zones in International Trade*. WTO Publications, Geneva.
7. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi. (2023). *O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarni rivojlantirish strategiyasi*. Toshkent, O'zbekiston.
8. Zeng, D. Z. (2010). *Building Engines for Growth and Competitiveness in China: Experience with Special Economic Zones and Industrial Clusters*. The World Bank, Washington, DC.
9. World Bank. (2018). *Global Experiences with Free Zones and Their Relevance for Economic Development*. World Bank Group.
10. Oliy Majlis Qonunchilik Palatasi. (2022). *O'zbekiston Respublikasida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish bo'yicha normativ hujjatlar*. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, Toshkent.